

## **Ілля ЮРІЙЧУК**

*аспірант кафедри публічного права*

*Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

### **ПРОЦЕДУРА МИТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

Публічні потреби, будучи умовами існування індивідів та збереження їх співтовариств, апріорі наділені якостями взаємних вимог, що ґрунтуються не на моральних уявленнях про справедливість, а на дуальній антропосоціокультурній природі людини [6, с. 8]. Однією із таких потреб є забезпечення кожного громадянина, який переміщує осіб, товари чи транспортні засоби через митний кордон України, можливістю реалізації своїх прав. Саме тому діяльність щодо процедури митного контролю в Україні зумовлює актуальність теми дослідження.

Відповідно до п. 24 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України митний контроль – це сукупність заходів, що здійснюються з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митої справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку [5].

Безперечно, митний контроль можливо розуміти як специфічну діяльність митних органів України, що спрямована на реалізацію передбачених чинним законодавством завдань і функцій з метою дотримання юридичними і фізичними особами митного законодавства України, міжнародних угод України та інших нормативно-правових актів. Більш того, можемо відзначити, що митний контроль сміливо можна визначати як одну зі складових управлінської діяльності держави, яка має комплексний характер, служить справі національної безпеки. Серед багатоваріантності підходів до визначення сутності митного контролю можна виділити одну спільну рису: це – система або сукупність заходів, дія яких спрямована на запобігання переміщенню товарів через митний кордон із порушенням вимог митного законодавства [4, с. 85]. Основна мета митного контролю – забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів.

У свою чергу погоджуємося з думкою Б.А. Кормич та Д.А. Біленець, що основними завданнями (функціями) митного контролю є:

- 1) захист національних інтересів України у зовнішньоекономічній сфері;
- 2) боротьба з контрабандою і порушеннями митних правил;
- 3) перевірка загальних напрямів управління у сфері митної справи, здійснення його в законодавчо визначених межах, узгодження з іншими функціями держави;
- 4) корегування діяльності у галузі митної справи, спрямування на перспективу подальшого розвитку та досягнення конкретного результату [3, с. 24].

Митний контроль як важливий функціональний складник митної системи реалізується органами ДФС України на етапі переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, здійснення митних процедур щодо об'єктів контролю у процесі їх випуску у вільний обіг на митну територію країни і реалізації контрольовано-перевірочних заходів після випуску товарів у вільний обіг. Під митний контроль підпадають усі товари, які переміщуються через кордон, для забезпечення не тільки економічних інтересів і безпеки держави, а й захисту споживачів від контрафактної продукції та унеможливлення здійснення митного комерційного шахрайства [1, с. 160].

В умовах постійного вдосконалення діяльності органів, які забезпечують контроль над товарами, що переміщуються через митний кордон держави, висуваються нові вимоги – реалізація митного контролю у площині обслуговування суб'єктів ЗЕД і надання їм послуг, що зумовило тлумачення митного контролю як митної послуги. У цьому контексті митний контроль визначають як відносини, унаслідок яких суб'єкту ЗЕД надаються послуги економічного характеру. Тобто під митною послугою розуміється діяльність митних органів, що втілюється у «митний продукт», роботу або підконтрольний об'єкт і опосередковується через процес підготовки товару, що підлягає контролю, для переміщення через митний кордон [2, с. 68]. У цьому контексті автори розуміють новітню філософію митного контролю як контроль у вигляді сервісу, що реалізується за допомогою спеціальних інструментів для підвищення корисності сфери ЗЕД для держави та громадян [1, с. 161]. Це дає змогу визначати митний контроль на всіх етапах його здійснення як контроль у вигляді сервісу за допомогою сучасних контрольних і аналітичних процедур.

Статтю 338 МК України передбачено такі форми митного контролю: 1) перевірка документів і відомостей; 2) митний огляд (огляд і переогляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення, огляд і переогляд ручної поклажі і багажу, особистий огляд громадян; 3) облік товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України; 4) усне опитування громадян та посадових осіб підприємств; 5) огляд територій та приміщень, де знаходяться товари чи проводиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи; 6) перевірка обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем; 7) проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів; 8) направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митному органу [5].

Однак, і на це вже неодноразово зверталася увага у спеціальній літературі, у вказаній статті законодавець передбачив не всі форми митного контролю. Крім того, була запропонована класифікація форм митного контролю на основні та додаткові. Критерієм віднесення до основних було обрано особливу увагу законодавця щодо об'єднання в одній статті форм митного контролю. Критерієм віднесення до додаткових форм митного контролю було обрано їх застосування у повсякденній діяльності, тобто вони використовуються значно рідше, за деяких обставин, і до яких були віднесені ідентифікація товарів, транспортних засобів комерційного призначення; дослідження проб та зразків товарів, верифікація сертифікатів про походження товарів з України. Погодимось з тим, що зазначені як додаткові форми митного контролю застосовуються значно рідше порівняно з іншими формами митного контролю [7, с. 81]. Однак документальні перевірки та запити також застосовуються рідше порівняно з іншими формами митного контролю, але вони вказуються в ст. 336 МК України. Тому поділ форм митного контролю на основні та додаткові є доволі умовним.

До форм митного контролю, які не перераховані в ст. 336 МК України, необхідно віднести: попередній документальний контроль; верифікацію сертифікатів про проходження товарів з України; ідентифікацію товарів, транспортних засобів комерційного призначення; дослідження проб та зразків товарів; використання технічних та спеціальних засобів контролю; митне спостереження [7, с. 82].

Ефективність митного контролю, як зазначає О.В. Годованець, особливо у глобалізованому світі важко оцінити, оскільки використання митних технологій як механізмів та інструментів реалізації політики у сфері державної митної справи спрямовано на досягнення стратегічних цілей [1, с. 162]. Саме тому митний контроль як засіб забезпечення державної політики спрямований на комплексність контролю та безпеку міжнародного ланцюга поставки товарів з усунення непотрібного дублювання заходів контролю.

Задля забезпечення ефективності державної політики в сфері державної митної справи реформуванню підлягає митна система України. Зокрема, одними із основних напрямів такого реформування є вдосконалення організації митного контролю в пунктах пропуску, сприяння транзиту та розвиток матеріально-технічної бази для забезпечення митного контролю. При цьому виділимо наступні шляхи їх реалізації: скорочення часу митного контролю в пунктах пропуску; вдосконалення системи процедур контролю; зменшення впливу суб'єктивного чинника на процедури контролю; будівництво (реконструкція) та технічне переоснащення пунктів пропуску через державний кордон України; належне матеріальне забезпечення органів доходів і зборів; технічне оснащення об'єктів митної інфраструктури [4, с. 87].

**Висновки.** Таким чином, митний контроль становить собою специфічну процедурну діяльність митних органів України, основною метою якої є забезпечення законного переміщення осіб, товарів та транспортних засобів через митний кордон, в тому числі повне та своєчасне адміністрування митних платежів. Зважаючи на трансформаційні процеси, які відбуваються в Україні, митна система Україна, зокрема процедура митного контролю, підлягає реформуванню.

#### ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. Вип. 20, ч. 1. Херсон, 2016. С. 159–163.
2. Ершов А. Д. Методика интегрированной оценки стоимости основных услуг в соответствии с затратами на таможенную деятельность и внешнеторговый оборот / А. Д. Ершов, О. В. Калинина. Ученые записки СПб филиала РТА. 2005. № 2(24). С. 68.
3. Кормич Б. А., Біленець Д. А. Режим зони митного контролю: адміністративно-правові основи : монографія. Чернівці : Технодрук, 2017. 180 с.

4. Миколаєць А. П. Особливості механізму організації та проведення митного контролю в системі фінансового контролю України. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2015. № 11. С. 84–90.
5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
6. Пацурківський П. С. Алгебра верховенства права, або Буттєвий устрій людського світу / П. С. Пацурківський, Р. О. Гаврилюк *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. 2017. Т. 200. С. 3–10.
7. Прокопенко В. В. Митні формальності на транспорті в Україні та їх адаптація до міжнародних митних норм, правил та стандартів : дис. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро – Запоріжжя, 2018. 423 с.